

ZOFIA LIGUZIŃSKA-KRUK

POSZUKIWANIA ARCHEOLOGICZNE W DORZECZU GÓRNEJ NIDZICY

Prace poszukiwawcze w dorzeczu górnej Nidzicy były kontynuacją badań wykonywanych w środkowym biegu tej rzeki¹. Ich celem była pełna inwentaryzacja powierzchniowych śladów osadnictwa społeczności pradziejowych. Badania przeprowadził Zespół Pracowni Archeologicznej ZAM IHKM PAN w Igołomi w trzech sezonach: wiosną i jesienią 1977 r. oraz wiosną 1978 r.² Poszukiwaniami objęto dolinę górnego biegu Nidzicy (do miejscowości Małoszów) oraz dorzecza jej dużych lewobrzeżnych dopływów: Jakubówki i Sancygniówki. Badania prowadzone były na dnach dolin rzecznych, terasach nadzalewowych oraz na obszarach wysoczyzn po główne działy wodne. Cechy nowoodkrywanych i weryfikowanych stanowisk notowano na specjalnie przygotowanych kwestionariuszach³ oraz na mapach w skali 1:25 000.

Dorzecze górnej Nidzicy znajduje się we wschodniej części Wyżyny Miechowskiej. Jej główne dopływy — Jakubówka i Sancygniówka odwadniają zapadliskowy subregion Niecki Działoszyckiej. Pod względem administracyjnym całość terenu wchodzi w skład województwa kieleckiego. Obszar poszukiwań zbudowany jest głównie z utworów kredowych i częściowo wapiennych. Przykrywa je gruba warstwa lessu, na której ukształtowały się gleby brunatne i czarnoziemy. Grunty są silnie niszczone w związku z naturalnymi procesami denudacyjnymi wspomaganymi intensywnym użytkowaniem rolniczym. Na kulminacjach niektórych wzniesień występują rędziny węglanowe, w pobliżu zaś większych kompleksów leśnych, porastających północny skraj zbadanego obszaru, gleby piaszczyste. Dorzecze górnej Nidzicy odznacza się sporym zróżnicowaniem morfologicznym. Garby porozdzielane są dolinami; na zboczach występują liczne wąwozy i parowy⁴. Przeważającą część terenu zajmują pola orne. Parowy porośnięte są zwykle krzewami i drzewami, na dnach dolin zaś znajdują się łąki kośne i pastwiska.

KATALOG STANOWISK

Stanowiska opisane są w umownej kolejności, począwszy od odkrytych w górnym odcinku dorzecza Nidzicy (Małoszów), kończąc na znalezionych u źródeł Jakubówki (Dzierżania). Ich numeracja jest zgodna z porządkiem wprowadzonym na mapie (ryc. 1). Opisy składają się z wiadomości dotyczących umiejscowienia stanowisk w stosunku do sieci rzecznej, położenia topograficznego i ekspozycji, typów gleb, na których się znajdują, a także rodzaju znalezisk i ich przynależności kulturowo-chronologicznej.

¹ Opracowanie środkowego dorzecza Nidzicy przygotowywane jest w Pracowni Archeologicznej IHKM PAN w Igołomi.

² W badaniach brali udział pracownicy PA ZAM IHKM PAN w Igołomi: J. Kruk, J. Rydzewski, K. Tunia, W. Morawski, B. Baczyńska, Z. Liguzińska-Kruk i inni.

³ J. Kruk, *Przyczynek do metody badań poszukiwawczych*, Spraw. Arch., t. 27: 1975, s. 247-254.

⁴ J. Kondracki, *Geografia fizyczna Polski*, Warszawa 1967, s. 96 n.

Dane odnoszące się do lokalizacji stanowisk podawane są w myśl zasad przyjętych dla dokumentacji prac wykonywanych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski⁵. Położenia topograficzne określamy według klasyfikacji używanej w badaniach nad geografiami osadnictwa pradziejowego na lessach Wyżyny Małopolskiej⁶. Oznaczenia przynależności kulturowej stanowisk stosujemy w wersji skróconej, posługując się powszechnie przyjętą symboliką literową⁷.

1. Małoszów, gm. Książ Wielki, stan. A. AZP: 95-58, x-230, y-142.

W rejonie kulminacji wzniesienia (A1). Stok eksponowany ku S, pokryty wylugowaną glebą brunatną. Znalaziono fragmenty ceramiki KCWR oraz CLP. Stanowisko typu osadowego. Materiał zabytkowy znajdowano na przestrzeni 180×130 m.

2. Małoszów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 1. AZP: 95-58, x-234, y-138.

Na SW stoku lewobrzeża Nidzicy, przy krawędzi wysoczyzny (A2). Znalaziono przepalony tłuczek krzemienisty wieku neolitycznego.

3. Małoszów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 2. AZP: 95-58, x-237, y-138.

Urwiste S stoki rozległego cypla wysoczyzny (A2), usytuowanego na lewym brzegu Nidzicy. Na powierzchni wystąpiły dwa ułamki naczyń KCWR.

4. Małoszów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 3. AZP: 95-58, x-241, y-136.

Krawędź wzniesienia (A2) na lewobrzeżu doliny Nidzicy. Znalaziono neolityczny odłupek z krzemienia jurajskiego.

5. Giebułtów, gm. Książ Wielki, stan. A. AZP: 95-58, x-261, y-139.

Przy krawędzi wysoczyzny (A2), na lewym brzegu doliny Nidzicy. Teren eksponowany na S; od E wyodrębniony wąwozem. Gleba brunatna. Na przestrzeni 100×100 m, nieliczne fragmenty ceramiki CLP (?).

6. Giebułtów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 1. AZP: 95-58, x-248, y-109.

Na rozległym, długim cyplu (A2) prawobrzeża doliny Nidzicy, ograniczonym od S wąwozem, znaleziono nie określoną kulturowo skorupę prahistoryczną.

7. Giebułtów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 2. AZP: 95-58, x-256, y-105.

Na wspomnianym poprzednio cyplu, w jego niskich partiach (B2) eksponowanych na E, zebrano kilka skorup z okresu WS.

8. Giebułtów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 3. AZP: 95-58, x-269, y-71.

Kulminacja wzniesienia (A1) w prawym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Teren wybitnie eksponowany. Znalaziono przepalony odłupek krzemienisty o nie określonej przynależności kulturowej.

9. Giebułtów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 4. AZP: 95-58, x-290, y-74.

Stromy stok wzniesienia (A2) opadający ku prawobrzeżu doliny Nidzicy. Teren stanowiska ograniczony od E i W wąwozem. Znalaziono przepalony odłupek krzemienisty o nie ustalonej chronologii.

10. Giebułtów, gm. Książ Wielki, znal. pojedyncze 5. AZP: 95-58, x-253, y-144.

Stanowisko położone na lewym brzegu Nidzicy. Rejon kulminacji wzniesienia (A2). Na stoku opadającym ku E znaleziono neolityczny odłupek krzemienisty.

⁵ Współrzędne odnoszą się do umownego środka pola rozrzutu materiału powierzchniowego, bądź też miejsca znaleziska pojedynczego. Ich zapis (tzn. współrzędnych) przedstawia się jak następuje: AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski), 96-60 (oznaczenie arkusza mapy terenu Polski w skali 1:25000 w podziale przyjętym dla Archeologicznego Zdjęcia Polski), x i y (parametry liniowe mierzone w mm od W ku E—x oraz S ku N—y).

⁶ Stosujemy następujące oznaczenia dotyczące położenia topograficznego stanowisk: A — wysoczyzna, B — dolina; A-1 kulminacja wzniesień nad dolinami, A-2 strefa brzeżna wysoczyzny, B-1 krawędziowe brzeżne, B-2 krawędziowe głębsze, B-3 krawędziowe rozwinięte.

⁷ W tekście posługiwano się następującymi skrótami: KCWR — kultura ceramiki wstęgowej rytej; CLP — cykl lendzielski i polgarski; KPL — kultura pucharów lejkowatych; KN — kultura niemeńska; KB — kultura badeńska; KCS — kultura ceramiki sznurowej; KPD — kultura pucharów dzwonowatych; C-V — grupa Chłopice-Veselé; KM — kultura mierzanowicka; KT — kultura trzciniecka; KŁ — kultura łużycka; LA-WR — okres późnolateński i wczesnorzymski; PR — późny okres rzymski; WS — wczesnośredniowiecze; S — średniowiecze.

Ryc. 1. Osadnictwo prahisteryczne w dorzeczu górnej Nidzicy

a – osady; b – znaleziska pojedyncze; c – cmentarzyska, groby pojedyncze; d – kurhany; e – granica terenu zbadanego szczegółowo

Prehistoric settlement in the upper Nidzica basin

a – settlements; b – single finds; c – cemeteries; single graves; d – barrows; e – limits of the area thoroughly examined

11. Młynarka, gm. Ślaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-42, y-70.

Cyplowate przedłużenie wzniesienia (A2) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Łagodny, ekspozycyjny ku E stok pokryty glebą brunatną. Z terenu stanowiska (120×80 m) zebrano kilkanaście fragmentów ceramiki neolitycznej i KŁ, oraz kilka odłupków krzemienych.

12. Młynarka, gm. Ślaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 95-59. x-32, y-77.

Północno-wschodnie stoki wzniesienia (A2) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Znalezione odłupki krzemiennej wieku neolitycznego.

W literaturze przedmiotu⁸ znajduje się wiadomość o odkryciu w miejscowości Młynarka-Kolonia, gm. Ślaboszów, „urn pogrzebowych, kołczyka brązowego, paciorka glinianego, młotka kamiennego i siekiero-młotka z kamienia gładzonego”. Nie udało się ustalić miejsca tych znalezisk.

13. Maciejów Stary, gm. Ślaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-135, y-51.

Wydłużone w kierunku WE wzniesienie (A2) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Rozległe (700×250 m) stanowisko na SE stokach pokrytych glebą brunatną. Z powierzchni stanowiska zebrano liczny materiał zabytkowy należący do KT, KŁ. Neolit reprezentowany był przez kilka fragmentów ceramiki KPL, oraz wyroby krzemienne m.in. fragment wiórowca.

14. Maciejów Stary, gm. Ślaboszów, stan. B. AZP: 95-59, x-82, y-70.

Zachodni stok wspomnianego wyżej wzniesienia (A2) pokryty glebą brunatną. Stanowisko od N ograniczone wąwozem, od S zaś stromym stokiem doliny lewobrzeża Nidzicy. Zabytki znajdowane były na przestrzeni 160×100 m. Przeważa ceramika KT. Zebrano także kilka skorup neolitycznych i KŁ, oraz nieliczne wyroby krzemienne.

Z miejscowości Maciejów, gm. Ślaboszów, pochodzi notowany w literaturze przedmiotu⁹ grób szkieletowy (?) oraz monety z okresu wpływów rzymskich. Nie ustalono miejsca tych odkryć.

15. Święcice, gm. Ślaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-137, y-61.

Prawy brzeg bezimiennego, lewobrzeżnego dopływu Nidzicy. Łagodny E stok najniższej części cypła (B1) pokryty glebą brunatną. Na przestrzeni 120×70 m zebrano nieliczne ułamki naczyń KŁ, dwie skorupy neolityczne oraz kilka fragmentów naczyń nie określonych chronologicznie.

16. Święcice, gm. Ślaboszów, stan. B. AZP: 95-59, x-142, y-56.

Prawy brzeg bezimiennego, lewobrzeżnego dopływu Nidzicy. Stanowisko usytuowane jest w najniższej partii (B1) cypła wydłużonego w kierunku SE—NW. Teren pokryty glebą brunatną. Wśród zabytków, które znajdowano na przestrzeni 180×100 m, najliczniej reprezentowane jest WS (kilkanaście ułamków naczyń). Zebrano również ceramikę KŁ, ostrze neolitycznej siekierki krzemiennej i kilka odłupków z surowca jurajskiego (ryc. 4 k).

17. Święcice, gm. Ślaboszów, stan. C. AZP: 95-59, x-163, y-44.

W rejonie ujścia wspomnianego, bezimiennego potoku. Na wybitnym cyplu (B3) głęboko wcinającym się w dno doliny. Stanowisko usytuowane na SW skłonie pokrytym glebą brunatną. Materiał zabytkowy znajdowano na przestrzeni 200×120 m. Znalezione kilkanaście ułamków naczyń KT oraz kilka PR (tzw. siwej).

18. Święcice, gm. Ślaboszów, stan. D. AZP: 95-59, x-170, y-49.

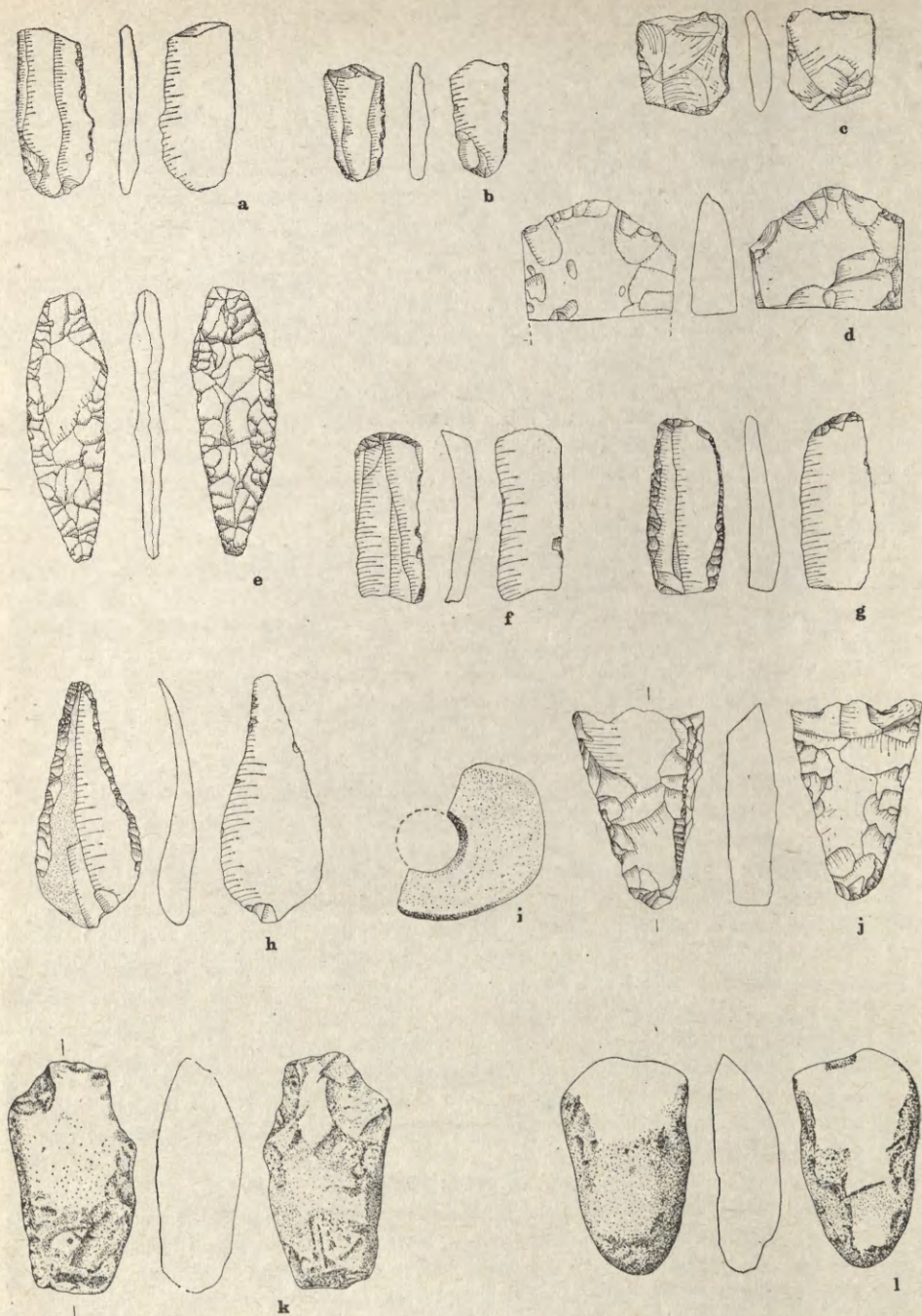
Kulminacja wzniesienia (A1) na lewym brzegu doliny Nidzicy. Ku terasie zalewowej opada ono stromymi stokami. Zabytki zebrano z terenu wypłaszczenia szczytowego i NE skłonu. Gleba brunatna. Wśród materiału powierzchniowego najliczniej reprezentowany jest PR (ceramika „siwa”), następnie WS, KT. Niewiele neolitu — sporo zabytków nie określonych chronologicznie.

19. Święcice, gm. Ślaboszów, stan. E. AZP: 95-59, x-135, y-52.

W rejonie ujścia do Nidzicy bezimiennego, lewobrzeżnego dopływu. Rozległy cypel (B3) wydłużony w kierunku SE—NW, stromo podcięty nad łąkami terasy dennej. Materiał zabytkowy znajdowano na SE skłonie (550×170 m) pokrytym glebą brunatną. Zebrano kilkanaście ułamków

⁸ J. Piwowarski, *Rejestr zabytków przedhistorycznych znajdujących się na terenie powiatu miechowskiego*, WA, t. 13: 1935, s. 181.

⁹ J. Wielowiejski, *Przemiany gospodarczo-społeczne u ludności południowej Polski w okresie późnolateńskim i rzymskim*, „Materiały Starożytne”, t. 6: 1960, s. 340.

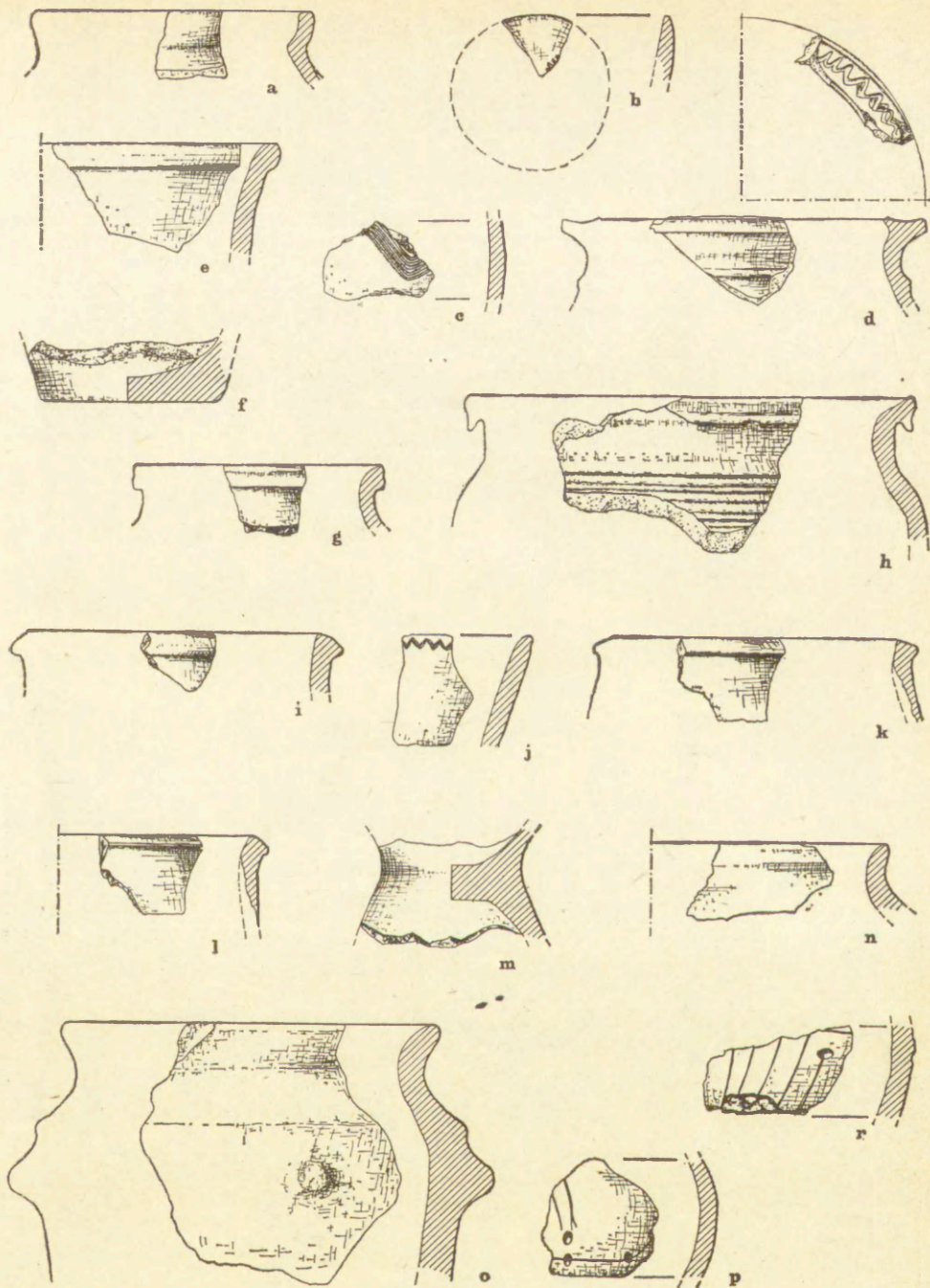

Ryc. 2. Materiały z badań w dorzeczu górnej Nidzicy

a, b, h – Opatkowice, stan. 1; *c* – Niewiatrowice, znal. pojedyncze I; *d* – Iżykowie, stan. 3; *f* – Stepocice, stan. 1; *g* – Dzierążnia, stan. J; *i* – Dzierążnia, znal. pojedyncze 3; *j* – Janowice, stan. B; *k* – Nieszków, stan. B; *l* – Dzierążnia, stan. 1. Skala 1 : 3

Materials from the investigations in the upper Nidzica basin

a, b, h – Opatkowice, site 1; *c* – Niewiatrowice, single find I; *d* – Iżykowie, site 3; *e* – Iżykowie, site 1; *f* – Stepocice, site 1; *g* – Dzierążnia, site J; *i* – Dzierążnia, single find 3; *j* – Janowice, site B; *k* – Nieszków, site B; *l* – Dzierążnia, site I. Scale 1 : 3

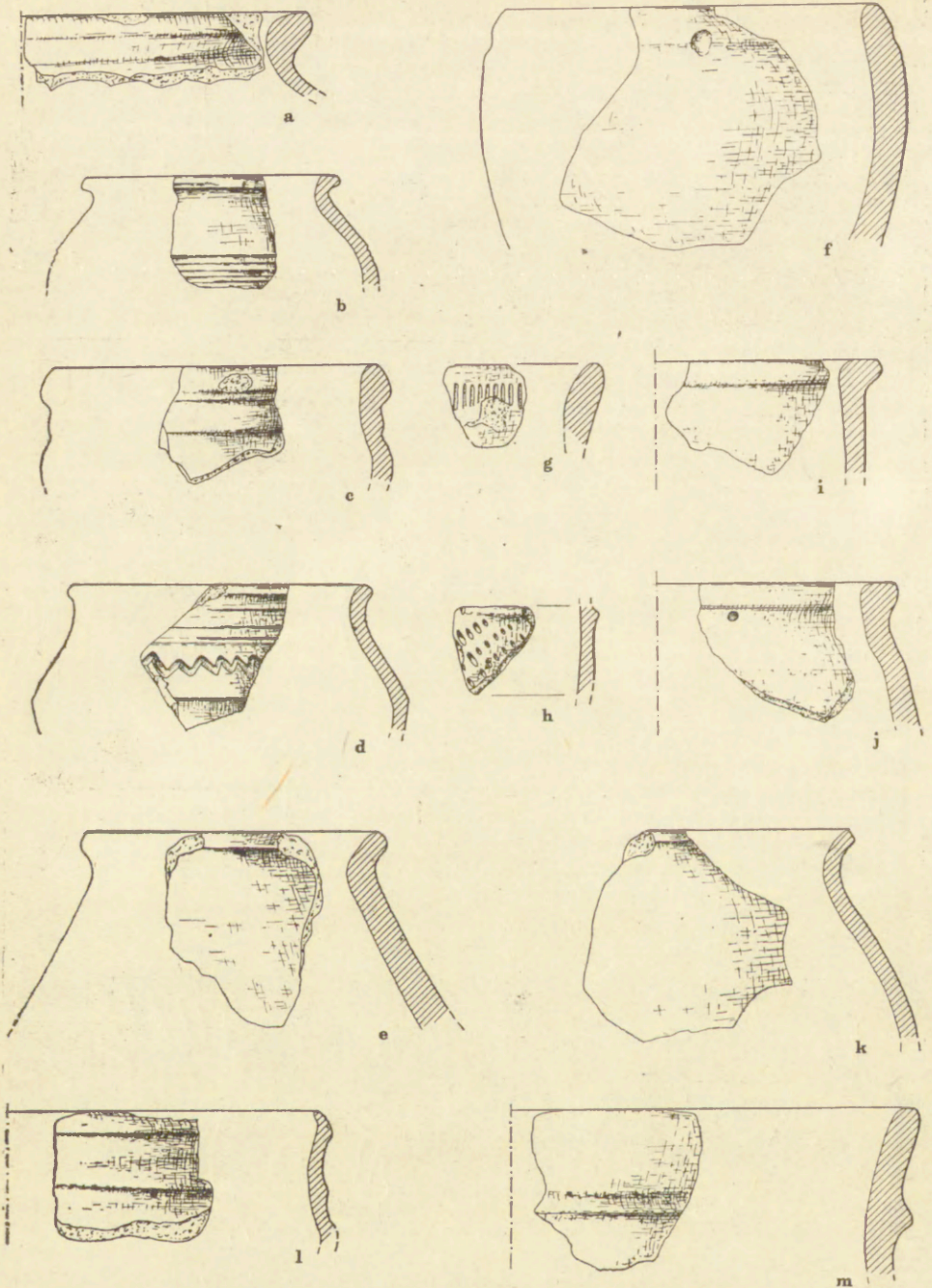

Ryc. 3. Materiały z badań w dorzeczu górnej Nidzicy

a, c – Stępcice, stan. 2; *b* – Stępcice, stan. 4; *d* – Januszowice, stan. E; *e, f* – Działoszyce, stan. 3; *g, h* – Janowice, stan. B; *i, k, l* – Dzierżnia, stan. J; *j* – Dzierżnia, stan. B; *m* – Dzierżnia, stan. C; *n* – Świerczyna, stan. 1; *o* – Pieczynięgi, stan. A; *p, r* – Knyszyn, stan. 2 Skala 1:3

Materials from the investigations in the upper Nidzica basin

a, c – Stępcice, site 2; *b* – Stępcice, site 4; *d* – Januszowice, site E; *e, f* – Działoszyce, site 3; *g, h* – Janowice, site B; *i, k, l* – Dzierżnia, site J; *j* – Dzierżnia, site B; *m* – Dzierżnia, site C; *n* – Świerczyna, site 1; *o* – Pieczynięgi, site A; *p, r* – Knyszyn, site 2. Scale 1:3

Ryc. 4. Materiały z badań w dorzeczu górnej Nidzicy

a, b – Jakubowice, stan. C; *c* – Jakubowice, stan. E; *d* – Jakubowice, stan. F; *e* – Jakubowice, stan. B; *f* – Nieszków, stan. B; *g* – Wirówki, stan. I; *h* – Żółta Kolonia, stan. I; *i, j* – Kwaszyn, stan. B; *k* – Święcice, stan. B; *l, m* – Święcice, stan. E. Skala 1:3

Materials from the investigations in the upper Nidzica basin

a, b – Jakubowice, site C; *c* – Jakubowice, site E; *d* – Jakubowice, site F; *e* – Jakubowice, site B; *f* – Nieszków, site B; *g* – Wirówki, site I; *h* – Żółta Kolonia, site I; *i, j* – Kwaszyn, site B; *k* – Święcice, site B; *l, m* – Święcice, site E. Scale 1:3

naczyń KT (ryc. 41,m) i kilka neolitycznych, oraz wiór i odpadki krzemienne, a także sporo fragmentów ceramiki nie określonej chronologicznie.

Z opisanego stanowiska znane są cztery groby szkieletowe należące do KPD i grupy C-V¹⁰.
20. Świącice, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 95-59, x-127, y-70.

Krawędź rozległego wzniesienia (A2) położonego nad bezimiennym, lewobrzeżnym dopływem Nidzicy. Na powierzchni znaleziono kilka nie określonych chronologicznie fragmentów ceramiki prądziejowej.

21. Świącice, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 2. AZP: 95-59, x-165, y-99.

Południowy stok rozległego wzniesienia (A2) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Znaleziono neolityczny odłupek krzemienisty odbity z siekiery (surowiec jurajski).

22. Świącice, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 3. AZP: 95-59, x-169, y-89.

Południowy skłon wzniesienia (A2) na lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Znaleziono gładzony kamień o nie ustalonej przynależności kulturowej, prawdopodobnie prądziejowy.

W literaturze przedmiotu¹¹ znajdują się informacje o odkryciu w okolicy dawnego dworu w Świącicach ułamków naczyń oraz szkieletu ludzkiego. Brak bliższych danych dotyczących lokalizacji i chronologii tego znaleziska. Na okres wpływów rzymskich datowane są zabytki zebrane przez J. Żurowskiego¹² w bliżej nie określonym miejscu w okolicy Świącic.

23. Janowice, gm. Słaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-103, y-32.

Prawy brzeg doliny Nidzicy, w rejonie ujścia do niej rzeki Kalinki. Najniższa część zboczy wzgórza (B1), eksponowanych ku N. Stanowisko pokryte glebą brunatną, od W ograniczone jest wąwozem. Materiał zabytkowy (kilka fragmentów ceramiki neolitycznej) zebrano z powierzchni 100 × 80 m.

Z opisanego stanowiska znane są również materiały osadowe KT i KŁ, szczątki grobów KŁ, ułamki ceramiki PL i rzymskiej. W jego obrębie znaleziono także grób niszowy KCS¹³.

24. Janowice, gm. Słaboszów, stan. B. AZP: 95-59, x-88, y-36.

W rejonie ujścia rzeki Kalinki do Nidzicy. Wschodni skłon cypla (B1) wcinającego się w dno doliny. Stanowisko położone jest na glebie brunatnej. Z jego powierzchni (100 × 70 m) zebrano kilkadziesiąt ułamków naczyń z PR i WS (ryc. 3 g,h). Znaleziono również parę skorup KŁ oraz neolityczną siekierkę czworosienną (ryc. 2j).

25. Janowice, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 95-59, x-115, y-30.

Najniższa część stoków wzniesienia (B1) na prawym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Znaleziono ułamek ceramiki „siwej” PR.

26. Janowice, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 2. AZP: 95-59, x-105, y-5.

Stanowisko położone jest na wzniesieniu (A2) w prawym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Materiał zabytkowy w postaci kilku fragmentów naczyń neolitycznych znaleziono na skłonie eksponowanym ku N.

27. Janowice, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 3. AZP: 95-59, x-118, y-19.

Na wspomnianym poprzednio wzniesieniu, w niższej części jego kulminacji (A2), znaleziono neolityczny odłupek krzemienisty.

28. Ilkowice, gm. Słaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-130, y-23.

Wybitny cyfel na prawym brzegu doliny Nidzicy (A2) ograniczony od E wąwozem. Północne stoki opadają prosto ku dolinie małego potoku. Stanowisko usytuowane na średnio stromym NE skłonie, pokrytym glebą brunatną. Materiał zabytkowy występuje na obszarze 180 × 100 m.

¹⁰ J. Prokopowicz, *Groby kultury pucharów dzwonowatych w Świącicach, pow. Miechów*, [w:] *Studia i materiały do badań nad neolitem Małopolski*, Wrocław—Warszawa—Kraków, 1964, s. 401-409; J. Machnik, *Materiały do prehistorii ziem polskich*, część III, Epoka brązu 1967, s. 199.

¹¹ Piwowarski, *op. cit.*, s. 182.

¹² J. Żurowski, *Sprawozdanie z działalności konserwatora zabytków przedhistorycznych okręgu zachodnio-małopolskiego i śląskiego za lata 1924-1926*, WA, t. 10: 1929, s. 224.

¹³ J. Prokopowicz, *Neolityczny grób ceramiki sznurowej w Janowicach, pow. Miechów*, *Mat. Arch.*, t. 2: 1960, s. 57-60; J. Machnik, *Studia nad kulturą ceramiki sznurowej w Małopolsce*, Wrocław—Warszawa—Kraków, 1966, s. 222/rcin.org.pl

Znaleziono kilka neolitycznych ułamków naczyń, skorupę KŁ, dwa odłupki krzemienne, kość ludzką.

29. Ilkowice, gm. Słaboszów, stan. B. AZP: 95-59, x-150, y-25.

Średnio stromy stok (A2) rozległego wzniesienia na prawobrzeżu doliny Nidzicy, pokryty głębą brunatną. Ubogi materiał archeologiczny grupował się na przestrzeni 180×100 m. Zabytki nie określone chronologicznie.

30. Ilkowice, gm. Słaboszów, stan. C. AZP: 95-59, x-140, y-26.

Krawędź wzniesienia (A2) po prawej stronie doliny Nidzicy. Stanowisko (180×120 m) od W ograniczone wąwozem. Zabytki zebrano z północnego stoku pokrytego głębą brunatną. Najliczniej reprezentowane było WS. Znaleziono również kilka ułamków naczyń i wyrobów krzemienych wieku neolitycznego, a także nieliczne fragmenty ceramiki KŁ.

31. Ilkowice, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-59, x-128, y-205.

Kulminacja wzniesienia (A1) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Znaleziono neolityczny wiór retuszowany z surowca wołyńskiego.

32. Zbigały, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-59, x-190, y-200.

Kulminacja wzniesienia (A1) na lewobrzeżu doliny Nidzicy. W jego podszczytowej części znaleziono odłupkę krzemienią.

33. Zbigały, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 2, AZP: 95-59, x-183, y-11.

Na lewobrzeżu doliny Nidzicy. Krawędź wysoczyzny (A2). Na północnym stoku, ograniczonym od E wąwozem, znaleziono skorupę KPL.

34. Zbigały, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 3. AZP: 95-59, x-174, y-21.

Niższa partia poprzednio wspomnianego stoku (A2), ponad wąwozem schodzącym wprost do doliny Nidzicy. Znaleziono ułamek naczynia neolitycznego.

35. Zbigały, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 4. AZP: 95-59, x-162, y-8.

Wzniesienie zwane Cybową Górą, tworzące kulminację wysoczyzny (A1) na prawym brzegu doliny Nidzicy. W podszczytowej partii znaleziono wiór krzemienią.

36. Pieczynięgi, gm. Słaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-215, y-41.

Cypel stoków wzniesienia (B1) w lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy, opadający stromo ku terasie zalewowej. Rozległe stanowisko (500×150 m) na glebie brunatnej. Zabytki grupowały się na S i SW zboczach. Najliczniej reprezentowane były fragmenty naczyń KŁ. Znaleziono także kilka ułamków ceramiki neolitycznej i z okresu rzymskiego (ryc. 3 o) oraz łuszczeń z surowca jurajskiego.

Na opisywanym stanowisku przeprowadzono w 1960 r. badania sondażowe. Wykazały one istnienie tam śladów osad kultur mierzanowickiej i łużyckiej z epoki brązu oraz cmentarzyska kultury mierzanowickiej¹⁴.

37. Pieczynięgi, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 95-59, x-216, y-64.

Krawędź wysoczyzny (A2) na lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy. W pobliżu wąwozu, na S stoku wzniesienia, znaleziono odłupkę z surowca czekoladowego oraz rdzeń z krzemienia jurajskiego.

Podczas badań poszukiwawczych prowadzonych w Pieczynięgach w 1948 r. G. Leńczyk odkrył ułamki ceramiki PL i WR. Niestety brak bliższych danych dotyczących miejsca tych znalezisk¹⁵. W tej samej miejscowości na wzgórzu zwanym Zamczysko, wzmiankowanym przez J. Piwowarskiego jego obiekt wczesnodziejowy, nie stwierdzono zabytków archeologicznych ani śladów obwarowań¹⁶.

38. Rzemieździce, gm. Słaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-233, y-30.

Lewe obrzeżenie doliny Nidzicy. Stanowisko położone bardzo nisko (B1), częściowo na te.

¹⁴ A. Krauss, *Cmentarzysko i osada kultury mierzanowickiej w Pieczynięgach, pow. Miechów*, Mat. Arch., t. 9: 1968, s. 159-165.

¹⁵ Z. Woźniak, *Osadnictwo celtyckie w Polsce*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1970, s. 330.

¹⁶ Piwowarski, *op. cit.*, s. 179; E. Dąbrowska, *Studia nad osadnictwem wczesnośredniowiecznym ziemi wiślickiej*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1965, s. 239.

rasie zalewowej. Gleba w wyższych partiach brunatna, niżej mady. Materiał zabytkowy występował na obszarze 100×50 m. Przeważają ułamki naczyń z okresu S. Znalezione również zabytki z PR, KT, KŁ, KM. Neolit reprezentowany był przez kilka odłupków krzemienych.

Z Rzemieździejczy pochodzi notowany w literaturze ¹⁷ grób i monety z okresu rzymskiego. Miejsce znaleziska nieznane. W trakcie badań powierzchniowych prowadzonych przez J. Żurowskiego w 1925 r. na polach zwanych Łańcowidło, znaleziono ceramikę PL-WR¹⁸, w okolicy zabudowań dworskich natrafiono na pracownię krzemieniarską, a w okolicznych lasach odkryto „urnę”¹⁹. Miejsca tych znalezisk nie udało się dokładnie ustalić.

39. Dziaduszyce, gm. Słaboszów, stan. A. AZP: 95-59, x-242, y-9.

Najniższa część stoków wzniesienia (A2) na prawym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Stanowisko częściowo zniszczone przez wawóz, pokryte jest glebą brunatną. Materiał zebrano z powierzchni o wymiarach 150×100 m. Znalezione pokaźną ilość ułamków naczyń KŁ oraz kilka fragmentów z okresu neolitu i PR.

40. Dziaduszyce, gm. Słaboszów, stan. B. AZP: 95-59, x-215, y-11.

Strome stoki wysoczyzny (A2), eksponowane ku NE, na prawym brzegu doliny Nidzicy. Na powierzchni (gleba brunatna) znaleziono niewielką ilość ceramiki neolitycznej, KŁ, PR oraz kilka fragmentów naczyń nie określonych chronologicznie. Materiał rozproszony był na przestrzeni 120×100 m.

41. Dziaduszyce, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-59, x-234, y-204.

Kraweźdź wzniesienia (A2) położonego po prawej stronie doliny Nidzicy. Znalezione fragment ceramiki wieku neolitycznego.

42. Dziaduszyce, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 2. AZP: 95-59, x-210, y-11.

Na dość stromym skłonie wysoczyzny (A2) opadającym od SW ku dolinie Nidzicy, znaleziono ułamek naczynia KŁ.

43. Dziaduszyce, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 3. AZP: 95-59, x-204, y-9.

Na wspomnianej poprzednio formie terenu (A2) znaleziono też odosobnione skupisko złożone z trzech ułamków naczyń neolitycznych i KŁ.

44. Słaboszów, gm. loco, stan. A. AZP: 95-59, x-259, y-33.

Lewa strona doliny Nidzicy. Kraweźdź rozległego wzniesienia (A2). Przez środek stanowiska biegnie wawóz o kierunku W—E, inny zaś ogranicza je od wschodu. Z powierzchni 180×100 m, wyłożonej glebą brunatną, zebrano niewielką ilość ceramiki KŁ i nie określonej kulturowo.

45. Słaboszów, gm. loco, stan. B. AZP: 95-59, x-273, y-30.

Stromy stok wzniesienia (A2) na lewobrzeżu doliny Nidzicy, przechodzący dołem w urwisty brzeg. Teren stanowiska pokryty jest glebą brunatną. Materiał zebrano z powierzchni 160×120 m. Pochodził on głównie z epoki brązu (KŁ). Znalezione też kilka ułamków ceramiki nie określonej chronologicznie oraz odłupki krzemienne.

46. Słaboszów, gm. loco, stan. C. AZP: 95-59, x-255, y-27.

Lewobrzeże doliny Nidzicy. Ponad łakami terasy zalewowej, na podciętych przez erozję bocznej stoku (B1), pokrytych glebą brunatną znajduje się niewielkie (80×80) stanowisko. Na powierzchni występuje ceramika KŁ, PR, WS. Znalezione także odłupki krzemienne.

47. Słaboszów, gm. loco, znal. pojedyncze 1. AZP: 95-59, x-300, y-26.

Rejon kulminacji (A1) wzniesienia na lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Znalezione ułamek ceramiki wieku neolitycznego.

W ogrodzie plebańskim na terenie Słaboszowa znajdował się dawniej kopiec o formie kurhana²⁰. W trakcie prac poszukiwawczych stwierdzono jego całkowite zniszczenie.

¹⁷ Piwowski, *op. cit.*, s. 180.

¹⁸ Woźniak, *op. cit.*, s. 334.

¹⁹ Piwowski, *op. cit.*, s. 181.

²⁰ Jw.

48. Buszków, gm. Ślaboszów, stan. A. AZP: 95-60, x-35, y-6.

Kulminacja wzniesienia (A1) na lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Stanowisko zajmuje znaczną część wypłaszczenia szczytowego (230×230). Gleba brunatna. Znalezione kilka ułamków naczyń z okresu neolitu oraz dwie siekierki i odłupek krzemienisty.

49. Buszków, gm. Ślaboszów, stan. B. AZP: 95-60, x-8, y-12.

Krawędź wzniesienia (A2) na lewobrzeżu doliny Nidzicy. Stok eksponowany ku wschodowi. Stanowisko o powierzchni 250×120 m pokryte jest glebą brunatną. Zebrano kilkanaście ułamków naczyń KPL, neolitycznych nie określonych kulturowo, KŁ i PR. Przynależności kulturowej znacznej części materiału nie zdołano ustalić. Znalezione także kilka zabytków krzemienistych.

50. Nieszków, gm. Ślaboszów, stan. A. AZP: 96-60, x-2, y-178.

Rozległy cyfel terasy nadzalewowej (B2) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Stanowisko położone na NE stoku (czarnoziem), zajmuje przestrzeń 180×130 m. Znalezione ceramikę KCWR, neolityczną nie określoną kulturowo, KT, KŁ, PR.

51. Nieszków, gm. Ślaboszów, stan. B. AZP: 96-59, x-305, y-170.

Stanowisko leży na krawędzi wysokiego wzniesienia (A2) na lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Od NE ograniczone wąwozem. Na E sklonie, pokrytym czarnoziemem, grupują się zabytki (170×100 m). Najliczniej reprezentowany jest wśród nich wczesny neolit: KCWR — kilka ułamków naczyń (ryc. 4f), siekierka kamienna (ryc. 2k), odłupek krzemienisty. Znalezione też fragmenty ceramiki KM, PR i kilka nie określonych chronologicznie.

52. Nieszków, gm. Ślaboszów, stan. C. AZP: 96-59, x-295, y-162.

Kulminacja wzniesienia (A1) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Jego partie szczytowe i S stok (czarnoziem) zajmuje wielokulturowa osada prahistoryczna. Zabytki znajdowano tam na przestrzeni 250×150 m. Zebrano ceramikę i zabytki krzemienne z okresu neolitu, dwa ułamki naczyń KŁ, jeden z PR, kilka średniowiecznych oraz nie określonych chronologicznie.

53. Nieszków, gm. Ślaboszów, stan. D. AZP: 96-59, x-280, y-195.

Rejon ujścia do Nidzicy bezimiennego, prawobrzeżnego dopływu. Cyfel wcinający się w łąki terasy zalewowej (B3). Stanowisko znajduje się na jego NE stoku, pokrytym czarnoziemem. Materiał rozproszony jest na dużej powierzchni (380×180 m). Rozpoznano kilka ułamków naczyń neolitycznych, KT, KŁ; kilkanaście z PL-WR i z PR. Znalezione także fragment kafla średniowiecznego i zabytki krzemienne.

54. Nieszków, gm. Ślaboszów, stan. E. AZP: 96-59, x-263, y-190.

Krawędź wzniesienia (A2) w prawym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Na sklonie o niewielkim spadku znajduje się stanowisko. Znalezione tam ułamki ceramiki CLP i KPL oraz jeden fragment naczynia z PR.

55. Nieszków, gm. Ślaboszów, stan. F. AZP: 96-60, x-35, y-158.

Dolne partie stromych N stoków wzgórza (B1) na prawobrzeżu doliny Nidzicy. Stanowisko zajmuje powierzchnię 280×100 m, pokrytą czarnoziemem. Znalezione tam zabytki neolityczne (ceramika i krzemień), z wczesnej epoki brązu, KŁ (najbogatszy materiał), PL-WR, PR i Średniowiecza. Pozycji chronologicznej kilkunastu fragmentów nie udało się określić.

56. Nieszków, gm. Ślaboszów, stan. G. AZP: 96-60, x-15, y-141.

Kulminacja wzniesienia (A1) na prawym brzegu doliny Nidzicy. Materiał archeologiczny występuje w partiach podszczytowych (130×100 m), pokrytych czarnoziemem. Ceramika i wyroby krzemienne z okresu neolitu, a także ułamki naczyń średniowiecznych.

57. Nieszków, gm. Ślaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-59, x-295, y-191.

Prawobrzeże doliny Nidzicy w rejonie ujścia do niej bezimiennego potoku (B3). Znalezione ułamek grafitowanej ceramiki celtyckiej.

58. Płużki, gm. Ślaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-60, x-62, y-166.

Podniesienie terenu ponad terasą zalewową na lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy. Na eksponowanym ku S wypłaszczeniu terenu znaleziono odłupek krzemienisty oraz dwa ułamki naczyń o nie określonej chronologii.

59. Płużki, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 2. AZP: 96-60, x-57, y-173.

Słabo wyodrębniony cypel na lewym obrzeżeniu doliny Nidzicy. W jego głębszych partiach (B2) znaleziono dwa fragmenty ceramiki: PL oraz nie określony chronologicznie.

60. Słupów, gm. Słaboszów, stan. A. AZP: 96-60, x-68, y-125.

Cypowate przedłużenie stoków wzniesienia po prawej stronie doliny Nidzicy. Na jego E skłonie (czarnoziem), nisko nad terasą zalewową (B1) znajduje się stanowisko. Na przestrzeni 150×130 m znaleziono tam ceramikę KŁ i KT (najliczniej reprezentowane), kilkanaście ułamków naczyń CLP oraz kilka średniowiecznych.

61. Słupów, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-60, x-56, y-130.

Strome SE zbocze wzniesienia (A2) po prawej stronie doliny Nidzicy. W pobliżu krótkiego wąwozu, rozcinającego wspomniany stok, znaleziono dwa ułamki naczyń KM.

62. Słupów, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 2. AZP: 96-60, x-49, y-132.

Kulminacja wzniesienia (A1) na lewym brzegu doliny Nidzicy. Znaleziono fragment ceramiki KŁ.

63. Słupów, gm. Słaboszów, znal. pojedyncze 3. AZP: 96-60, x-55, y-145.

Najniższa część stoków (B1) lewobrzeża doliny Nidzicy. Znaleziono ułamek naczynia KŁ.

64. Jazdowice, gm. Słaboszów, stan. A. AZP: 96-60, x-142, y-115.

Krawędź wysoczyzny (A2) na lewej stronie doliny Nidzicy. Wyplaszczenie stoków opadających ku E pokrytych glebą brunatną. Materiał zabytkowy – niewiele fragmentów naczyń grupy C-V – grupował się na przestrzeni 100×80 m.

65. Jazdowice, gm. Słaboszów, stan. B. AZP: 96-60, x-133, y-113.

Na zachód od stanowiska A. Wyplaszczenie S stoków wzniesienia (A2) na wysoczyźnie lewobrzeża doliny Nidzicy. Nieliczny materiał zabytkowy występował na powierzchni 180×150 m pokrytej glebą brunatną. Znaleziono ułamek naczynia KT, dwa fragmenty ceramiki nie określonej chronologicznie oraz kilka wyrobów krzemienych.

66. Jazdowice, gm. Słaboszów, stan. C. AZP: 96-60, x-94, y-148.

Lewy brzeg doliny Nidzicy. Stanowisko znajduje się na łagodnych S stokach, pokrytych glebą brunatną. Leży ono nisko, tuż ponad terasą zalewową (B1). Zabytki występują na przestrzeni 200×180 m. Znaleziono ułamek naczynia KCWR, dwa fragmenty ceramiki neolitycznej, nie określonej kulturowo oraz dwa wyroby krzemienne.

67. Pierocice, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 96-60, x-112, y-72.

Kulminacja wyodrębnionego wzniesienia (A1) górującego nad stawem po prawej stronie doliny Nidzicy. Stanowisko znajduje się na szczycie oraz NE i S stokach, pokrytych czarnoziemem. Stosunkowo liczny materiał zabytkowy rozmieszczony jest na powierzchni 350×180 m. Przeważa ceramika KT. Znaleziono także ułamki naczyń neolitycznych, kilkanaście fragmentów ceramiki nie określonej chronologicznie oraz wyroby krzemienne.

68. Pierocice, gm. Działoszyce, stan. 2. AZP: 96-60, x-85, y-75.

Strome stoki wzniesienia (A2) na prawobrzeżu Nidzicy. Stanowisko ulokowane jest na N i E skłonie pokrytym czarnoziemem. Nieliczny materiał zabytkowy występuje w dużym rozproszeniu (350×250 m). Ceramika KŁ i S, a także jeden fragment z okresu neolitu.

69. Pierocice, gm. Działoszyce, stan. 3. AZP: 96-60, x-65, y-75.

Prawa strona doliny Nidzicy. Duże stanowisko na silnie eksponowanej kulminacji wzniesienia (A1). Materiał występuje na przestrzeni 480×300 m, głównie na wyplaszczeniu szczytowym i N skłonie (czarnoziem). Najliczniej reprezentowany jest neolit (kilkadziesiąt ułamków naczyń, m.in. KCS). Znaleziono także kilka fragmentów ceramiki KT, KŁ, PR i S oraz kilkanaście wyrobów krzemienych.

70. Szczotkowice, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 96-60, x-135, y-66.

Kulminacja wzniesienia (A1) na prawej stronie doliny Nidzicy. Znajduje się tam kurhan,

w okolicy którego podczas badań sondażowych odkryto obozowiska CLP oraz grupy C-V²¹. W pobliżu istniejącego do dziś kopca znajdował się drugi, obecnie całkowicie zniszczony²².

71. Szczotkowice, gm. Działoszyce, stan. 2. AZP: 96-60, x-152, y-86.

Stanowisko usytuowane nisko nad terasą zalewową (B1), po prawej stronie doliny Nidzicy. Odkryto tam grób starszej fazy KCWR²³.

72. Szczotkowice, gm. Działoszyce, stan. 3. AZP: 96-60, x-138, y-85.

W odległości ok. 50 m na E od wyżej wspomnianego stanowiska. Na łagodnych N stokach (B1) pokrytych czarnoziemem występują zabytki KCWR (130×100 m)²⁴.

73. Szczotkowice, gm. Działoszyce, stan. 4. AZP: 96-60, x-130, y-83.

Stanowisko znajduje się nad stawem po prawej stronie doliny Nidzicy. Zachodni skłon wzniesienia, nisko ponad terasą zalewową (B1). Materiał zgrupowany jest na przestrzeni 200×150 m (czarnoziem). Znalezione zabytki należące wyłącznie do KCWR²⁵.

74. Działoszyce, gm. loco, stan. A. AZP: 96-60, x-170, y-111.

Okolica ujścia Sancygniówki do Nidzicy. Wybitny cypel (B3) eksponowany ku SE. Rozległe stanowisko (400×250 m) pokryte czarnoziemem. Znalezione kilkanaście ułamków naczyń KŁ, nieco mniej neolitycznych, KT, PR i S. Zebrano również kilka wyrobów krzemienych.

75. Działoszyce, gm. loco, stan. 1. AZP: 96-60, x-185, y-144.

Prawobrzeże doliny Jakubówki. Małe (80×80 m) stanowisko położone na łagodnych S stokach wzniesienia (A2) pokrytych czarnoziemem, ograniczone od W wąwozem. Ułamki ceramiki KŁ i kilka fragmentów naczyń nie określonych chronologicznie.

76. Działoszyce, gm. loco, stan. 2. AZP: 96-60, x-162, y-155.

Lewa strona Sancygniówki. Stanowisko leży ponad wąwozem na dość stromym, eksponowanym ku SW, zboczu wzniesienia pokrytym czarnoziemem (A2). Materiał występuje na przestrzeni 100×80 m. Znalezione fragmenty ceramiki S oraz kilkanaście ułamków naczyń nie określonych chronologicznie.

77. Działoszyce, gm. loco, stan. 3. AZP: 96-60, x-164, y-164.

Krawędź wysoczyzny na lewym brzegu doliny Sancygniówki. Łagodny stok wzgórza (A2) o wystawie SW, pokryty czarnoziemem. Materiał w rozrzucie 200×150 m, głównie wieku neolitycznego (kilka ułamków naczyń, dwa wyroby krzemienne). Znalezione także fragmenty ceramiki KM, KŁ oraz nie określone chronologicznie (ryc. 3e,f).

78. Działoszyce, gm. loco, stan. 4. AZP: 96-60, x-173, y-140.

Niższe części stoków wzniesienia (B1) po lewej stronie doliny Sancygniówki. Stanowisko znajduje się na S skłonie wyłożonym czarnoziemem. Zabytki występują na niewielkiej przestrzeni (150×50 m). Fragmenty ceramiki KT (najliczniejsze), a także KPL, KM oraz dwa odłupki krzemienne.

79. Działoszyce, gm. loco, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-60, x-227, y-120.

W okolicy kulminacji wzniesienia (A1) nad doliną Jakubówki, znalezione odłupki krzemienne.

Z Działoszyce dawniej znane są także znaleziska toporka kamiennego²⁶ oraz dużej siekiarki krzemiennej²⁷ z okresu neolitu. Miejsc tych odkryć nie ustalono.

²¹ J. Kruk, *Sondażowe badania wykopaliskowe w rejonie widel Nidzicy i Sancygniówki*, Spraw. Arch., t. 21: 1969, s. 57-65.

²² M. Wawrzeniecki, *Materiały do mapy archeologicznej Polski*, „Materiały Antropologiczno-Archeologiczne i Etnograficzne”, t. 11: 1910, s. 72.

²³ A. Krauss, *Grób starszej kultury ceramiki wstęgowej ze Szczotkowic, pow. Kazimierza Wielka*, [w:] *Studia i Materiały do badań nad neolitem Małopolski*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1964, s. 69-76.

²⁴ Badania poszukiwawcze J. Machnika i S. Milisauksa w 1966 r.

²⁵ Badania poszukiwawcze J. Machnika i S. Milisauksa w 1966 r.

²⁶ L. Graba-Łęcka-Paderewska, *Osadnictwo neolityczne nad dolną Nidą, Badania Archeologiczne w okolicy Wiślicy*, [w:] *Rozprawy Zespołu Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej*, Warszawa, t. 2: 1963, s. 24, 131.

²⁷ Graba-Łęcka-Paderewska, *op. cit.*, s. 24, 131.

80. Chmielów, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 96-60, x-133, y-147.

Obniżenie terenu pomiędzy dwoma cyplami (B2) na prawobrzeżu doliny Sancygniówki. Stanowisko znajduje się na łagodnym stoku o wystawie W, pokrytym glebą brunatną. Ułamki ceramiki znajdowano na przestrzeni 70×70 m. Pochodzą one ze średniowiecza. Przynależności chronologicznej kilku fragmentów naczyń nie udało się ustalić.

81. Chmielów, gm. Działoszyce, stan. 2. AZP: 96-60, x-142, y-157.

Najniższa część zboczy wzgórza (B1) wznoszącego się nad terasą zalewową prawobrzeża Sancygniówki. Stanowisko leży na stoku eksponowanym ku E. Gleba brunatna. Na przestrzeni 230×170 m znaleziono kilkanaście ułamków naczyń z PR oraz kilka należących do KŁ. Przynależności chronologicznej wielu fragmentów ceramiki nie ustalono.

82. Chmielów, gm. Działoszyce, stan. 3. AZP: 96-60, x-140, y-169.

W odległości ok. 50 m od stanowiska 2. w podobnym położeniu topograficznym (B1). Gleba brunatna. Z powierzchni 300×100 m, zebrano ceramikę KŁ (najliczniejsza), PL-WR, jedną skorupę WS i kilka nie określonych chronologicznie ułamków naczyń.

83. Chmielów, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 96-60, x-123, y-185.

Prawobrzeże doliny Sancygniówki. Krawędź wysoczyzny (A2). Znaleziono odłupek krzemienny.

84. Chmielów, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze II. AZP: 96-60, x-128, y-133.

Na prawym obrzeżeniu doliny Sancygniówki. Kulminacja wzniesienia (A1). Znaleziono neolityczny odłupek krzemienny.

85. Niewiatrowice, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 96-60, x-156, y-187.

Skraj wysoczyzny (A2) na lewym brzegu doliny Sancygniówki. Znaleziono dwa wyroby krzemienne — łuszczeń wykonany z siekiery (surowiec świeciechowski, ryc. 2c) oraz rylec łamaniec (surowiec wołyński?). Neolit.

86. Niewiatrowice, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze II. AZP: 96-60, x-151, y-182.

Krawędź wzniesienia (A2) na lewobrzeżu Sancygniówki. Na skłonie o wystawie E znaleziono fragment naczynia S i odłupek krzemienny.

87. Niewiatrowice, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze III. AZP: 96-60, x-157, y-194.

Lewa strona doliny Sancygniówki. Wysoko ponad rozgałęzionymi wąwozami. Stok (A2) pokryty glebą brunatną, eksponowany ku W. Znaleziono ułamek ceramiki neolitycznej, a także kilka wyrobów krzemiennych m. in. drapacz z surowca jurajskiego, fragment wióra retuszowanego i wiór z surowca narzutowego.

88. Niewiatrowice, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze IV. AZP: 96-60, x-123, y-200.

Prawe obrzeżenia doliny Sancygniówki. Spadzisty wschodni stok wzniesienia. Znaleziono wiór z surowca czekoladowego.

89. Opatkowice, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-135, y-22.

Krawędź wzniesienia (A2) na lewym obrzeżeniu Sancygniówki. Na niewielkiej przestrzeni (150×100 m), pokrytej glebą brunatną, znaleziono ceramikę KCWR i KM. Ponadto zebrano parę wyrobów krzemiennych, m.in. wiórowiec (surowiec jurajski, ryc. 2a), fragment wióra (surowiec wołyński, ryc. 2 b), wiórowiec (surowiec jurajski, ryc. 2 h). Natrafiono także na kości ludzkie.

90. Opatkowice, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 95-60, x-140, y-19.

W odległości ok. 50 m od stanowiska 1, na wypłaszczonej stoku wzniesienia (A2). Znaleziono fragmenty ceramiki KŁ oraz odłupek krzemienny.

91. Opatkowice, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze II. AZP: 95-60, x-134, y-39.

Lewobrzeżna Sancygniówka. Nisko nad suchą dolinką (B2) dzielącą dwa wzgórza znaleziono fragment neolitycznego wióra krzemienno.

W Opatkowicach na polu A. Grygła znaleziono dawniej siekierkę krzemienną oraz kamienny toporek wieku neolitycznego²⁸.

92. Opatkowice, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze III. AZP: 95-60, x-110, y-60.

²⁸ Graba-Łęcka-Paderewska, *op. cit.*, s. 133.

Południowo-zachodni stok wzniesienia (A2) na lewym brzegu doliny Sancygniówki. Znalezione ułamek ceramiki KCWR oraz dwa neolityczne wyroby krzemienne.

93. Iżykowiec, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-105, y-16.

Cypowate przedłużenie stoków wzniesienia (A2) na prawym brzegu Sancygniówki. Stanowisko znajduje się na SE skłonie pokrytym glebą brunatną. Na przestrzeni 230 × 180 m znaleziono kilkanaście fragmentów naczyń neolitycznych (m.in. skorupę czerwono malowaną CLP) i wyroby krzemienne (sierp, ryc. 2 e, wiór, rdzeń i odłupki z surowca jurajskiego). Zebrano także fragmenty ceramiki o nie ustalonej chronologii.

94. Iżykowiec, gm. Działoszyce, stan. 2. AZP: 95-60, x-95, y-21.

Prawobrzeże Sancygniówki. Stanowisko leży na krawędzi wzniesienia (A2). Południowo-wschodni skłon wyłożony glebą brunatną. Materiał zabytkowy występuje na powierzchni 125 × 100 m. Znalezione fragmenty ceramiki CLP (?) oraz dwa neolityczne odłupki krzemienne.

95. Iżykowiec, gm. Działoszyce, stan. 3. AZP: 95-60, x-87, y-40.

Spadziste, wschodnie stoki wzniesienia (A2) na prawobrzeżu Sancygniówki. Stanowisko przylega do wąwozu i zajmuje przestrzeń 200 × 100 m. Gleba brunatna. Znalezione ułamki ceramiki CLP (?), jeden fragment naczynia KŁ, ułamek siekiery czworosiennej (ryc. 2d) oraz odłupki krzemienne.

96. Iżykowiec, gm. Działoszyce, stan. 4. AZP: 95-60, x-80, y-68.

Okolica kulminacji wzniesienia (A1), położonego na prawym obrzeżeniu doliny Sancygniówki. Na pochylonym ku E stoku, pokrytym czarnoziemem znajduje się stanowisko ograniczone od S rozgałęzionym wąwozem. Na powierzchni (75 × 50 m) znaleziono kilka fragmentów ceramiki wieku neolitycznego.

97. Iżykowiec, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 95-60, x-85, y-58.

Wschodnie zbocze wzniesienia (A2) na prawym brzegu Sancygniówki. Znalezione odłupki krzemienne.

98. Iżykowiec, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze II. AZP: 95-60, x-84, y-65.

Poniżej stanowiska nr 4, bezpośrednio nad wąwozem (A2) znaleziono odłupki z surowca czekoladowego.

99. Iżykowiec, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze III. AZP: 95-60, x-84, y-73.

Łagodny, północny skłon wzniesienia (B1) na prawobrzeżu Sancygniówki. Fragment przepalonego wióra.

W Iżykowicach odkryto dawniej stanowisko położone na zboczu wzgórza zwanego Zapadlisko lub Zawalisko. Znalezione tam ułamek naczynia oraz wyroby krzemienne pochodzące z okresu neolitu (grupa lubelsko-wołyńska CLP oraz kultura niemeńska²⁹).

100. Biedrzykowiec, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-74, y-93.

Cypowate przedłużenie wzgórza na prawej stronie doliny Sancygniówki (A2). Na południowym skłonie pokrytym glebą brunatną. Stanowisko jest ograniczone od S wąwozem. Zajmuje ono przestrzeń 150 × 100 m. Znalezione niewiele ułamków naczyń z okresu neolitu i KŁ.

101. Biedrzykowiec, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 95-60, x-75, y-80.

Prawa strona doliny Sancygniówki. Cypel ograniczony od S i N wąwozami. W środkowej części tej formy terenu (A2) znaleziono ułamek ceramiki neolitycznej.

102. Biedrzykowiec, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze II. AZP: 95-60, x-73, y-83.

W odległości ok. 50 m od znaleziska I (A2). Półtłyczak neolityczny z surowca jurajskiego.

103. Kopanina, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 95-60, x-102, y-105.

Lewa strona doliny Sancygniówki. Najniższe partie zboczy wzniesienia (B1), bezpośrednio nad doliną rzeki. Znalezione ułamek prahistorycznego naczynia o nie określonej przynależności kulturowej.

104. Kopanina, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze II. AZP: 95-60, x-121, y-112.

²⁹ Dąbrowska, *op. cit.*, s. 247.

Szczytowa część wydłużonego wzniesienia (A1), po lewej stronie doliny Sancygniówki. Neolityczny odłupek krzemieny.

105. Sancygniów, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-94, y-156.

Łagodny, południowo-wschodni stok rozległego cypla (A2) na prawym obrzeżeniu doliny Sancygniówki, pokryty wylugowaną glebą brunatną. Materiał zabytkowy znajdowano na przestrzeni 230×130 m. Najliczniej reprezentowany był neolit (kilkanaście ułamków naczyń nie określonych kulturowo. Zebrano także dwa fragmenty ceramiki KM oraz kilka PR. Duża liczba bardzo rozdrobnionych naczyń nie została określona chronologicznie.

106. Sancygniów, gm. Działoszyce, stan. 2. AZP: 95-60, x-115, y-159.

Najniższa część wydłużonego cypla (B1), wcinającego się w łąki prawobrzeża Sancygniówki. Stanowisko zajmuje SE łagodne stoki pokryte glebą brunatną. Z powierzchni (300×300 m) zebrano pokaźną ilość ułamków naczyń należących do CLP i KPL. Znaleziono również ceramikę KŁ i przeworskiej (PR) oraz kilka wyrobów krzemienych z surowca jurajskiego i czekoladowego.

107. Sancygniów, gm. Działoszyce, stan. 3. AZP: 95-60, x-78, y-162.

Krawędź wysoczyzny (A2) w prawym obrzeżeniu doliny Sancygniówki. Stanowisko leży na E skłonie pokrytym glebą brunatną. Na przestrzeni 130×70 m odkryto kilka fragmentów ceramiki wieku neolitycznego oraz jedna skorupę PL-WR.

108. Sancygniów, gm. Działoszyce, stan. 4. AZP: 95-60, x-83, y-143.

Według informacji J. Żurowskiego na polu plebańskim znajdować się miało stanowisko z materiałami WS (Faza II)³⁰ oraz PL-WR³¹. Nie dokonano weryfikacji tego odkrycia.

109. Sancygniów, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 95-60, x-110, y-149.

Na pierwszym podniesieniu prawego brzegu doliny Sancygniówki, nisko ponad terasą zalewową. Znaleziono ułamek naczynia KM.

Oprócz wymienionych znalezisk z Sancygniowa pochodzi zabytek krzemieny odkryty przypadkowo podczas badań J. Żurowskiego³².

110. Wirówki, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-112, y-169.

Na N skłonie cypla (B1) prawego brzegu doliny Sancygniówki znaleziono kilka ułamków naczyń KPL oraz odłupki z surowca jurajskiego (ryc. 4g).

111. Wirówki, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 95-60, x-80, y-179.

Na krawędzi wzniesienia (A2), w prawym obrzeżeniu doliny Sancygniówki znaleziono dwa wyroby krzemienne (półtylczak i odłupek) wieku neolitycznego.

112. Żółta Kolonia, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-141, y-154.

Lewa strona doliny Sancygniówki. W pobliżu lasu, na spadzistym WS stoku wzniesienia (A2). Rejon stanowiska wyłożony rędziną kredową. Na powierzchni 150×100 m znaleziono kilkanaście fragmentów ceramiki technologicznie jednorodnej, z charakterystyczną, piaszczystą domieszką oraz pokaźną ilość wyrobów krzemienych, m.in. wiór z surowca czekoladowego. Cały materiał zabytkowy należy najpewniej do KN (ryc. 4h).

113. Świerczyna, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-137, y-172.

Ekspozowany N stok wybitnego wzniesienia (A2) na lewym brzegu doliny Sancygniówki. Powierzchnia stanowiska 100×100 m pokryta jest glebą brunatną. Znaleziono ceramikę KM (ryc. 3 n) i WS.

114. Świerczyna, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze I. AZP: 95-60, x-144, y-179.

Na wspomnianej poprzednio formie terenowej (A2), jednak poza stanowiskiem 1, znaleziono odłupek krzemieny.

³⁰ Woźniak, *op. cit.*, s. 334.

³¹ Graba-Łęcka-Paderewska, *op. cit.*, s. 49.

³² Z. Durczewski, *Grupa górnośląsko-malopolska kultury łużyckiej w Polsce*, „Prace Prehistoryczne”, cz. II, nr 6: 1948, s. 44-45.

115. Stępcovice, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 95-60, x-140, y-190.

Rejon ujścia bezimiennego, lewobrzeźnego dopływu Sancygniówki. Łagodne S stoki rozległego cypla opadającego ku dolinie potoku (B1). Na powierzchni 200×200 m pokrytej glebą brunatną znaleziono znaczną ilość ułamków ceramiki i zabytków krzemianych, głównie neolitycznych, KCWR, CLP, KB (ryc. 2f). Zebrano również kilka fragmentów ceramiki KŁ i PR.

116. Stępcovice, gm. Działoszyce, stan. 2. AZP: 95-60, x-130, y-181.

Nisko ponad dnem doliny Sancygniówki w rejonie ujścia do bezimiennego, lewobrzeźnego dopływu (B3). Stanowisko położone jest przy potoku na glebie brunatnej (300×80 m). Znaleziono liczne ułamki ceramiki WS i S (ryc. 3 a,c) oraz KŁ.

117. Stępcovice, gm. Działoszyce, stan. 3. AZP: 95-60, x-127, y-194.

Lewy brzeg doliny Sancygniówki. Stanowisko znajduje się na łagodnym, południowym stoku mało wyodrębnionego cypla terenowego (B1). Na powierzchni 100×70 m, pokrytej glebą brunatną, znaleziono ułamki ceramiki i zabytki krzemienne należące do nie określonej kultury neolitycznej.

118. Stępcovice, gm. Działoszyce, stan. 4. AZP: 94-60, x-113, y-1.

Wyłaszczenie SW stoku wzniesienia (A2) na lewym obrzeżeniu doliny Sancygniówki. Z powierzchni stanowiska (100×100 m) wyłożonej glebą brunatną, zebrano ceramikę neolityczną o nie określonej przynależności kulturowej (m.in. fr. przeszlika, ryc. 3b) oraz dwa ułamki na zrytym KM.

119. Podrózie, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 94-60, x-59, y-22.

Lewa strona doliny Sancygniówki. Na wypukło-wklęsłym zboczu wzniesienia (A2) pokrytym glebą brunatną. Z powierzchni 70×50 m zebrano ułamki ceramiki KM i nie określone chronologicznie fragmenty naczyń prehistorycznych.

120. Knyszyn, gm. Działoszyce, stan. 1. AZP: 94-60, x-36, y-34.

Okolice źródeł Sancygniówki. Na S stoku wzniesienia (A2) pokrytym glebą brunatną znajduje się stanowisko zajmujące powierzchnię 150×150 m. W materiale zabytkowym najliczniej reprezentowane jest WS (kilkadziesiąt ułamków naczyń). Znaleziono także kilka fragmentów naczyń KCWR oraz kultury przeworskiej z PR.

121. Knyszyn, gm. Działoszyce, stan. 2. AZP: 94-60, x-26, y-45.

Spadzisty S stok wzniesienia położonego w pobliżu źródeł Sancygniówki (A2), wyłożony glebą brunatną. Materiał zabytkowy pochodzi najpewniej z jednego obiektu. Tworzy on skupisko na przestrzeni 5×5 m. Znaleziono ułamki ceramiki KCWR (ryc. 3p,r).

122. Jakubowice, gm. Działoszyce, stan. A. AZP: 96-60, x-265, y-144.

Najniższa część stoków wzgórza (B3) w okolicy ujścia bezimiennego, lewobrzeźnego dopływu Jakubówki. Stanowisko położone jest na N skłonie pokrytym glebą brunatną. Na powierzchni 100×50 m, znaleziono kilka ułamków naczyń PR oraz jeden fragment KT.

123. Jakubowice, gm. Działoszyce, stan. B. AZP: 96-60, x-200, y-141.

Prawa strona doliny Jakubówki. Nisko — tuż ponad łąkami terasy zalewowej (B1), na S skłonie pokrytym czarnoziemem znajduje się niewielkie stanowisko (130×70 m). Znaleziono tam materiały KŁ, PL-WR, PR (najliczniej reprezentowane, ryc. 4e) oraz S.

124. Jakubowice, gm. Działoszyce, stan. C. AZP: 96-60, x-212, y-150.

Prawe obrzeżenie doliny Jakubówki, nisko ponad terasą zalewową (B1). Teren stanowiska (500×180 m) pokryty czarnoziemem. Znaleziono ceramikę z PR (najliczniejsza), KŁ, PL-WR, S (ryc. 4 a,b) oraz fragment neolitycznej siekierki krzemiennej.

125. Jakubowice, gm. Działoszyce, stan. D. AZP: 96-60, x-230, y-157.

W odległości ok. 100 m na wschód od wyżej opisywanego stanowiska, na podobnej formie terenowej (B1), pokrytej czarnoziemem. Materiał zabytkowy rozproszony jest na przestrzeni 280×70 m. Znaleziono tam kilkadziesiąt ułamków naczyń S, ceramikę KŁ i PL-WR. PR reprezentowany był przez jeden fragment ceramiki, zaś neolit przez odłupek krzemienny.

126. Jakubowice, gm. Działoszyce, stan. E. AZP: 96-60, x-247, y-154.

W widłach Jakubówki i jej małego, prawobrzeźnego dopływu. Cypel (B3) głęboko wcięty

w łąki terasy dennej. Na łagodnych S stokach, pokrytych czarnoziemem znajdowano materiały zabytkowe S, KŁ, PL-WR, PR i KT (ryc. 4 c), rozrzucone na przestrzeni 230 × 130 m.

W Jakubowicach odkryto dawniej grób grupy C-V³³, dwa fragmenty toporków kamiennych³⁴ oraz groby szkieletowe w obstawie kamiennej³⁵.

127. Jakubowice, gm. Działoszyce, stan. F. AZP: 96-60, x-261, y-159.

Nisko ponad doliną Jakubówki na krawędzi S skłonu jej prawobrzeża. Stanowisko silnie niszczone rzezną erozją boczną. Na powierzchni 120 × 100 m (czarnoziem), znaleziono ceramikę PR (ryc. 4 d) KT i KŁ.

128. Chałupki, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-60, x-251, y-135.

Spadzisty S stok przy krawędzi wysoczyzny (A2) na lewobrzeżu doliny Jakubówki. Znaleziono ułamek ceramiki pradziejowej o nie ustalonej przynależności kulturowej.

129. Chałupki, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 2. AZP: 96-60, x-260, y-126.

Przy krawędzi wysoczyzny (A2) w odległości około 200 m na S od znaleziska 1, zebrano fragment naczynia PL.

130. Chałupki, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 3. AZP: 96-60, x-255, y-159.

Nisko ponad terasą zalewową na prawobrzeżu Jakubówki (B1), znaleziono ułamek naczynia KŁ.

131. Januszowice, gm. Działoszyce, stan. A. AZP: 96-60, x-270, y-168.

Łagodny SE skłon na prawobrzeżu Jakubówki (B1), pokryty czarnoziemem. Rozległe (480 × 180 m) stanowisko, ograniczone od S stromym, zerodowanym przez rzekę brzegiem. Występują ułamki ceramiki KCWR, KŁ, KT i PR.

132. Januszowice, gm. Działoszyce, stan. B. AZP: 96-60, x-282, y-164.

Stanowisko oddzielone jest od poprzednio opisywanego suchą dolinką. Ponad terasą zalewową, na stoku (B1) pokrytym czarnoziemem, znaleziono (230 × 180 m) fragmenty ceramiki KT i PR oraz neolityczne zabytki krzemienne z surowca świeciechowskiego.

133. Januszowice, gm. Działoszyce, stan. C. AZP: 96-60, x-290, y-155.

Najniższa część południowego zbocza (B1) na prawym brzegu doliny Jakubówki pokrytego czarnoziemem. Materiał zabytkowy znajdowano na niewielkiej przestrzeni (150 × 80 m). Stwierdzono ułamki naczyń KŁ i S.

134. Januszowice, gm. Działoszyce, stan. D. AZP: 96-60, x-296, y-164.

Strefa brzeżna wysoczyzny (A2), w prawym obrzeżeniu doliny Jakubówki. Wypłaszczenie zachodnich stoków, pokryte czarnoziemem. Na przestrzeni 300 × 180 m znaleziono ceramikę KŁ, dwa ułamki naczyń KCWR i neolityczny odłupek z surowca jurajskiego.

135. Januszowice, gm. Działoszyce, stan. E. AZP: 96-61, x-7, y-161.

Łagodny S stok pierwszego podniesienia terenu nad terasą zalewową (B1), po prawej stronie doliny Jakubówki. Teren pokryty jest czarnoziemem. Materiał zabytkowy występuje na przestrzeni 280 × 230 m. Znaleziono bardzo wiele ułamków ceramiki z PR (ryc. 3 d), sporo fragmentów naczyń KŁ oraz jedną „skorupę” PL.

W Januszowicach W. Pawłowski znalazł przypadkowo dwa „noże krzemienne, grot i fragmenty ceramiki”³⁶. Przedmioty te być może pochodzą z terenu stanowiska C. Z tej samej miejscowości pochodzą informacje o dawniejszych odkryciach osady prehistorycznej³⁷ o nie znanej chronologii oraz grobu szkieletowego kultury przeworskiej³⁸. Miejsca tych znalezisk nie udało się ustalić.

³³ J. Głosik, *Zniszczony grób kultury ceramiki sznurowej w Jakubowicach, pow. Kazimierza Wielka*, WA, t. 30: 1964, z. 1-2, s. 177, rys. 1; J. Machnik, *Materiały do prehistorii ziem polskich, część III, Epoka brązu*, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1967, s. 198.

³⁴ Graba-Łęcka-Paderewska, *op. cit.*, s. 26, 132, tabl. LIV, 3 i LIV, 2.

³⁵ Graba-Łęcka-Paderewska, *op. cit.*, s. 26, 132.

³⁶ Jw.

³⁷ Jw.

³⁸ Wielowiejski, *op. cit.*, s. 321.

136. Kwaszyn, gm. Działoszyce, stan. A. AZP: 96-61, x-3, y-138.

Lewa strona doliny Jakubówki. Łagodny, N stok cyfrowatego przedłużenia wysoczyzny, zakończony urwistym brzegiem (B1). Teren stanowiska (250×120 m) pokryty czarnoziemem. Znalezione ceramikę z okresu neolitu kulturowo nie określoną i PR.

137. Kwaszyn, gm. Działoszyce, stan. B. AZP: 96-61, x-20, y-129.

Nisko ponad terasą denną na lewobrzeżu Jakubówki (B1). Stanowisko zajmuje obniżenie pomiędzy dwoma cyplami terenowymi, pokryte czarnoziemem. Materiał zabytkowy znajdowano na przestrzeni 125×125 m. Występują ułamki ceramiki KŁ, KT oraz PR (ryc. 4 i, j).

138. Kwaszyn, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-61, x-25, y-120.

W odległości ok. 250 m na S od stanowiska B w Kwaszynie. Spadzisty stok wzniesienia (A2) na lewym brzegu doliny Jakubówki. Znalezione wiór krzemienisty z surowca jurajskiego.

139. Kujawki, gm. Działoszyce, stan. A. AZP: 96-61, x-47, y-112.

Spadziste N stoki wysoczyzny (A2) na lewym obrzeżeniu doliny Jakubówki. Teren pokryty jest czarnoziemem. Stanowisko zajmuje przestrzeń 130×100 m. Znalezione ułamki ceramiki KŁ.

140. Kujawki, gm. Działoszyce, stan. B. AZP: 96-61, x-88, y-105.

Nad potokiem w lewym skrzydle dorzecza Jakubówki. Cypel ostro wcinający się w łąki doliny. Stanowisko położone jest w jego najniższej części (B1), na E skłonie pokrytym czarnoziemem. Na przestrzeni 100×80 m znaleziono kilka ułamków naczyń PR i WS.

141. Kujawki, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-61, x-65, y-120.

Lewobrzeże Jakubówki w rejonie ujścia do niej wspomnianego wyżej potoku. Niskie partie rozległego cypla (B1). Znalezione dwa ułamki naczyń S.

142. Kujawki, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 2. AZP: 96-61, x-95, y-119.

Krawędź wysoczyzny (A2) na lewym brzegu doliny Jakubówki. Znalezione ułamek ceramiki KŁ.

143. Kujawki, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 3. AZP: 96-61, x-70, y-103.

Splaszczanie stoków przy krawędzi wysoczyzny (A2) na lewym brzegu doliny Jakubówki. Znalezione ułamki ceramiki prahistorycznej o nie określonej przynależności kulturowej.

144. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. A. AZP: 96-61, x-62, y-130.

Południowy skłon wzniesienia na prawym obrzeżeniu doliny Jakubówki. Nisko ponad doliną zalewową (B1) znajduje się stanowisko pokryte czarnoziemem. Zajmuje ono powierzchnię 200 × 130 m. Znalezione kilkanaście ułamków naczyń KT, fragment ceramiki C-V i kilka KŁ, a także neolityczne zabytki krzemienne: dwa odłupki z surowca czekoladowego i wytuskę z surowca jurajskiego.

145. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. B. AZP: 96-61, x-48, y-135.

Prawa strona doliny Jakubówki. W odległości około 150 m na W od stanowiska A, poza płytkim obniżeniem terenu. Materiał występuje na SW stoku (B1), pokrytym czarnoziemem i jest rozproszony na powierzchni 230×130 m. Najliczniej reprezentowane są w nim KT i KŁ (kilka-nastęć fragmentów ceramiki). Znalezione także ułamki naczyń KPL (ryc. 3j) i neolitycznych nie określonych kulturowo, a także nieliczne fragmenty ceramiki PR. Ze stanowiska pochodzi również odłupek krzemienisty.

146. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. C. AZP: 96-61, x-36, y-140.

Prawobrzeże Jakubówki. Na południowych, pokrytych czarnoziemem, stokach, nisko ponad dnem terasy zalewowej (B1). Materiał zabytkowy znajdowano na przestrzeni 230×150 m. Występują liczne ułamki ceramiki KT. Znalezione też kilka fragmentów naczyń KCWR, KŁ, PR (ryc. 3 m) i pradziejowe, nie określone chronologicznie.

147. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. D. AZP: 96-61, x-35, y-159.

Krawędź wzniesienia na prawym obrzeżeniu doliny Jakubówki. Stanowisko zajmuje W i SE stoki, pokryte czarnoziemem (A2). Bogaty materiał powierzchniowy (270×180 m) składał się wyłącznie z ułamków ceramiki KŁ.

148. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. E. AZP: 96-61, x-73, y-131.

Prawa strona doliny Jakubówki. Nisko, tuż ponad jej dnem (B1). Teren pokryty czarnoziemem. Znalaziono ułamki ceramiki KŁ, PR i jeden fragment nie określonego kulturowo naczynia neolitycznego. Zabytki grupowały się na powierzchni 230×100 m.

149. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. F. AZP: 96-61, x-85, y-138.

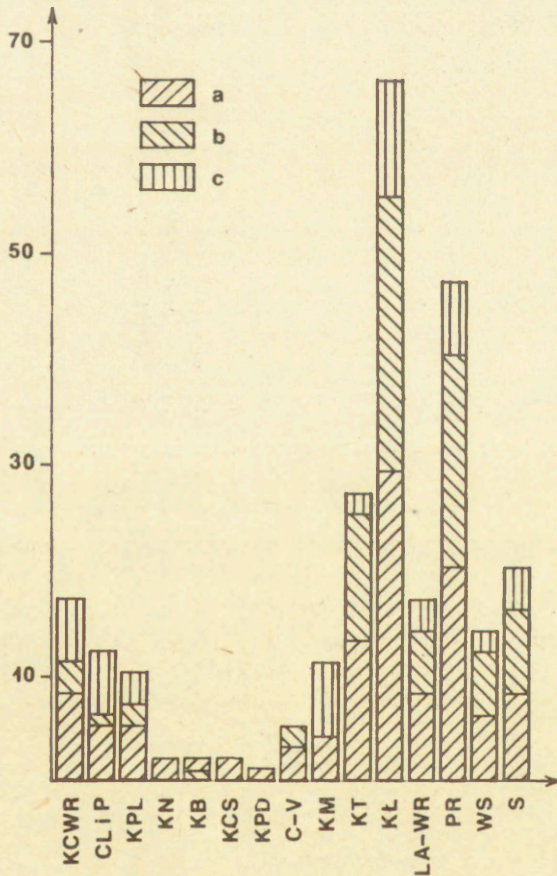
Splaszczanie wschodniego stoku wzniesienia kulminującego nad wsią Dzierążnia. W jego najniższej części, (B1), na czarnoziemie, znajduje się stanowisko obejmujące powierzchnię 450 × 100 m. Znalaziono ułamki ceramiki KŁ.

150. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. G. AZP: 96-61, x-82, y-174.

Prawobrzeże doliny Jakubówki. Łagodne E zbocze wzniesienia (B1). Na jego wypłaszczeniu pokrytym czarnoziemem znaleziono (100×100 m) kilka ułamków naczyń pradziejowych nie określonych chronologicznie.

151. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. H. AZP: 96-61, x-73, y-190.

Okolice źródeł Jakubówki. Cyplowate przedłużenie wzniesienia na prawym brzegu doliny, górujące nad wsią (A2). Na wschodnim skłonie pokrytym czarnoziemem odkryto stanowisko o rozmiarach 270×100 m. Znalaziono ułamki ceramiki KŁ.

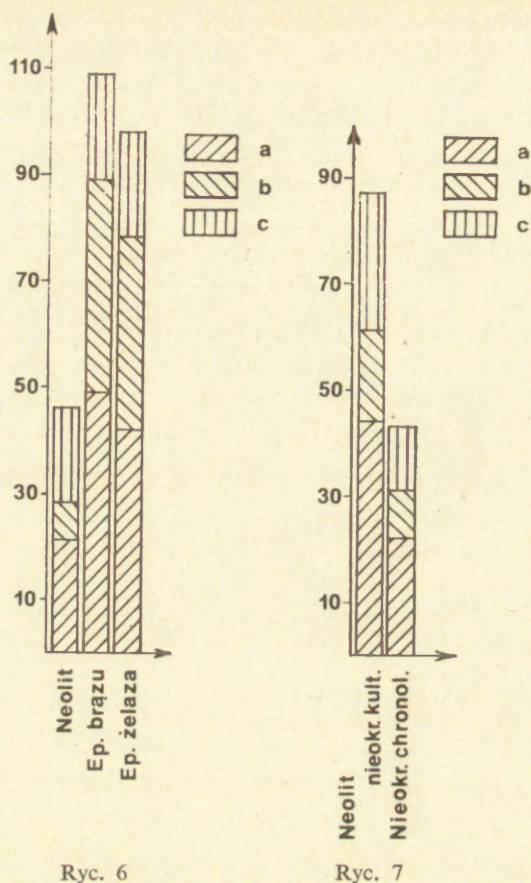
Ryc. 5. Udział kultur (punktów osadniczych) na stanowiskach archeologicznych w dorzeczu górnej Nidzicy

a — górna Nidzica, b — Jakubówka, c — Sancygniówka

The percentage of cultures (settlement points) on archaeological sites in the upper Nidzica basin

a — the upper Nidzica, b — the Jakubówka, c — the Sancygniówka

<http://rcin.org.pl>

Ryc. 6. Diagram ilustrujący udział materiałów z różnych epok pradziejowych na stanowiskach w dorzeczu górnej Nidzicy

a – górna Nidzica, b – Jakubówka, c – Sancygniówka

Diagram showing the percentage of materials from various prehistoric cultures on the sites in the upper Nidzica basin

a – the upper Nidzica, b – the Jakubówka, c – the Sancygniówka

Ryc. 7. Diagram ilustrujący udział materiałów nieokreślonych chronologicznie na stanowiskach w dorzeczu górnej Nidzicy

a – górna Nidzica, b – Jakubówka, c – Sancygniówka

Diagram showing the percentage of chronologically undetermined materials on the sites in the upper Nidzica basin

a – the upper Nidzica, b – the Jakubówka, c – the Sancygniówka

152. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. I. AZP: 96-61, x-105, y-173.

Lewobrzeże doliny Jakubówki. Spadzisty SW stok wzniesienia, ograniczony od S podmokłą dolinką (B3). Teren stanowiska (50×50 m) pokryty czarnoziemem. Znalezione kilkanaście ułamków naczyń PR, neolityczną siekierkę kamienną (ryc. 2l), łuszczeń z surowca czekoladowego oraz odłupek jurajski. Z opisanego stanowiska znana jest także ceramika WS (II faza) znaleziona w trakcie badań poszukiwawczych w 1957 r.³⁹

³⁹ Dąbrowska, *op. cit.*, s. 201-202.

Tabela 1. Prahisteryczne i wczesnodziejowe punkty osadnicze w dorzeczu górnej Nidzicy

Chronologia pkt. osad. ¹	Nidzica		Jakubówka		Sancygniówka		Razem	
	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%
n. okr.	22	12,35	9	8,26	12	12,5	43	11,23
S	8	4,50	8	7,34	4	4,17	20	5,22
WS	6	3,37	2	1,84	6	6,25	14	3,65
PR	20	11,24	20	18,35	7	7,29	47	12,27
LA-WR	8	4,50	6	5,50	3	3,13	17	4,44
KŁ	29	16,29	26	23,85	11	11,46	66	17,23
KT	13	7,30	12	11,01	2	2,08	27	7,05
KM	4	2,25	—	—	7	7,29	11	2,87
C-V	3	1,68	2	1,83	—	—	5	1,30
Neolit. n. okr.	44	24,75	17	15,60	26	27,08	87	22,71
KPD	1	0,56	—	—	—	—	1	0,26
KCS	2	1,12	—	—	—	—	2	0,53
KB	—	—	1	0,92	1	1,04	2	0,53
KN	—	—	—	—	2	2,08	2	0,53
KPL	5	2,81	2	1,83	3	3,13	10	2,61
CLiP	5	2,81	1	0,92	6	6,25	12	3,13
KCWR	8	4,50	3	2,75	6	6,25	17	4,44
Razem	178	100,00	109	100,00	96	100,00	383	100,00

¹ Wyjaśnienie skrótów zob. w przypisie 7.

153. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. J. AZP: 96-61, x-112, y-158.

Spadzisty S stok wzniesienia na lewym brzegu doliny Jakubówki opadający do podmokłej, głęboko wciętej w wysoczyznę, dolinki. Stanowisko leży na krawędzi wzniesienia (A2), pokrytej czarnoziemem. Materiał zabytkowy rozproszony jest na przestrzeni 180×130 m. Występują głównie ułamki ceramiki KT (ryc. 3 i,k,l). Znalaziono też fragmenty naczyń KŁ oraz neolityczny wiórowiec obustronnie retuszowany (ryc. 2 g).

154. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. K. AZP: 96-61, x-112, y-145.

Krawędź wysoczyzny (A2) po lewej stronie doliny Jakubówki. Stanowisko znajduje się na W skłonie cypla opadającego stromo ku rzece. Na przestrzeni 180×100 m (czarnoziem) znaleziono kilkanaście ułamków naczyń KT oraz kilka CLP.

155. Dzierążnia, gm. Działoszyce, stan. L. AZP: 96-61, x-120, y-165.

Krawędź wzniesienia (A2) w lewym obrzeżeniu doliny Jakubówki. Na N zboczu wyłożonym czarnoziemem odkryto stanowisko (250×110 m). W materiale powierzchniowym znajdują się ułamki ceramiki KB (?), KŁ, oraz jeden fragment brzegu naczynia KT.

156. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 1. AZP: 96-61, x-41, y-151.

Wyplaszczenie S stoku wzniesienia (A2) w prawym obrzeżeniu doliny Jakubówki. Znalaziono ułamek naczynia prahisterycznego o nie ustalonej chronologii.

157. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 2. AZP: 96-61, x-66, y-140.

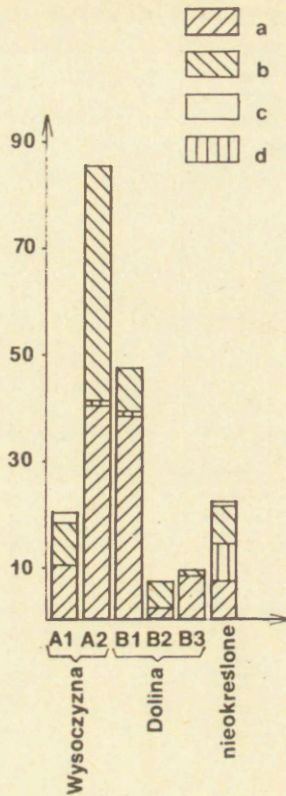
Słabo wyodrębniona dolinka pomiędzy dwoma stokami wzniesienia na prawobrzeżu doliny Jakubówki (B2). Znalaziono ułamek ceramiki PR.

158. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 3. AZP: 96-61, x-84, y-155.

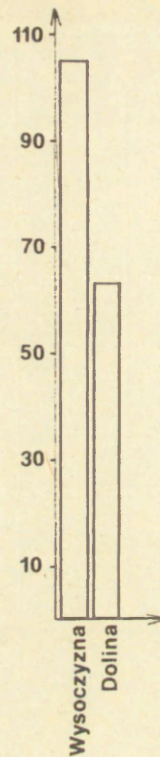
Obniżenie terenu pomiędzy dwoma łagodnymi zboczami (B2) na prawym brzegu doliny Jakubówki. Znalaziono fragment neolitycznego toporka kamiennego (ryc. 2 i) i ułamek naczynia S.

159. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 4. AZP: 96-61, x-75, y-145.

Południowy stok wzniesienia (A2), po prawej stronie doliny Jakubówki. Ułamek nie określonego chronologicznie naczynia prahisterycznego.

Ryc. 8

Ryc. 9

Ryc. 8. Typy położenia topograficznych stanowisk archeologicznych na obszarze dorzecza górnej Nidzicy

a – osady, *b* – pojedyncze ślady pobytu, *c* – kurhany, *d* – cmentarzyska, groby pojedyncze

Types of topographical situations of archaeological sites in the upper Nidzica basin

a – settlements, *b* – single traces of habitation, *c* – barrows, *d* – cemeteries, single graves

Ryc. 9. Diagram ilustrujący ogólnie położenie topograficzne stanowisk w górnym dorzeczu Nidzicy
Diagram showing the general topographical situation of the sites in the upper Nidzica basin

160. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 5. AZP: 96-61, x-89, y-165.

Nisko ponad dnem terasy zalewowej (B1) na prawobrzeżu doliny Jakubówki. Dwa ułamki naczyń neolitycznych (nie określonych kulturowo) i fragment ceramiki KŁ.

161. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 6. AZP: 96-61, x-82, y-204.

Lewy brzeg doliny Jakubówki w okolicy źródeł tej rzeki. Spadzisty, W skłon wzniesienia (A2). Fragment ceramiki KŁ.

162. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 7. AZP: 96-61, x-90, y-196.

Lewobrzeże doliny Jakubówki. Krawędź wysoczyzny (A2). Znalaziono ułamek ceramiki KŁ.

163. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 8. AZP: x-107, y-191.

Strefa brzeżna wysoczyzny (A2) w lewym obrzeżeniu doliny Jakubówki. Znalaziono neolityczny odlupek krzemienny.

164. Dzierążnia, gm. Działoszyce, znal. pojedyncze 9. AZP: x-92, y-209.

Lewa strona doliny Jakubówki w odległości około 500 m od źródeł rzeki. Skraj wysoczyzny (A2). Znalaziono ułamek ceramiki pradziejowej o nie znanej przynależności kulturowej.

W Dzierążni odkryto dawniej naczynia kultury pomorskiej⁴⁰, skarb wyrobów krzemienych i fragment brzuśca naczynia KPL (na polu „Szczałaba”)⁴¹ oraz neolityczny toporek krzemieny⁴². Miejsce tych znalezisk nie udało się dokładnie ustalić.

Wynikiem poszukiwań w dorzeczu górnej Nidzicy jest odkrycie 164 nowych i weryfikacja 26 wcześniej znanych stanowisk. Tworzą one 383 punkty osadnicze rozmieszczone na obszarze 107 km² (ryc. 1). Najliczniejszą grupę stanowią wśród nich (tab. 1) znaleziska neolityczne (133). Znaczna ilość punktów osadniczych (109) pochodzi też z epoki brązu. Natomiast okres rzymski, wczesne średniowiecze i średniowiecze reprezentowane są nieco mniej licznie (98 punktów osadniczych). Jest to interesująca odmienność w stosunku do sytuacji obserwowanej w innych częściach zachodnich wyżyn lessowych, gdzie zwłaszcza późnorzymskie punkty osadnicze (z ceramiką „siwą”) wyraźnie przeważają ilościowo wśród stanowisk pradziejowych. Warto też zwrócić uwagę na liczne występowanie nad górną Nidzicą materiałów kultury łużyckiej, która do niedawna była uważana za słabo reprezentowaną na wyżynach lessowych.

Tabela 2. Położenie topograficzne prahistorycznych i wczesnodziejowych punktów osadniczych z dorzecza górnej Nidzicy

	Typ Położenia ¹	Osady		Cmentarzyska, groby		Kurhany		Pojedyncze ślady pobytu		Razem	
		ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%	ilość	%
Dolina	Wysoczyzna										
	A1	10	9,52	—	—	2	66,64	8	10,96	20	10,53
	A2	40	38,21	1	11,11	—	—	44	60,27	85	44,73
	B1	38	36,18	1	11,11	—	—	8	10,96	47	24,74
	B2	2	1,81	—	—	—	—	5	6,85	7	3,68
	B3	8	7,62	—	—	—	—	1	1,37	9	4,74
	Nie określone	7	6,66	7	77,78	1	33,33	7	9,59	22	11,58
	Razem	105	100,00	9	100,00	3	100,00	73	100,00	190	100,00

¹ Skrótowe oznaczenia typów położenia topograficznego punktów osadniczych wyjaśniono w przypisie 6.

Na zbadanym obszarze można wskazać kilka skupień stanowisk (ryc. 1). Nad Nidzicą znajdują się trzy wyraźne zgrupowania: w rejonie Święcic, Słaboszowa i Pierocic. Na prawobrzeżu Sancygniówki stanowiska rozłożone są dość równomiernie — jedynie w okolicy Sancygniowa i Stępocic obserwujemy nieco większe ich zagęszczenie. Ciekawa jest sytuacja znad Jakubówki. Na całym jej prawobrzeżu stwierdzono gęste skupisko stanowisk, natomiast na lewym brzegu materiały archeologiczne zbierano jedynie w okolicach Dzierążni i Kwaszyna.

Większość neolitycznych punktów osadniczych znajduje się na obrzeżeniu doliny Nidzicy. Materiały z okresu brązu szczególnie licznie występują nad Jakubówką, natomiast punkty osadnicze należące do epoki żelaza rozłożone są mniej więcej równomiernie na całym zbadanym terenie (ryc. 5,6,7).

Stanowiska typu osadowego znajdują się najczęściej na skraju wysoczyzn (A2) oraz na krawędziach terasów nadzalewowych lub ich morfologicznych odpowiedników (B1). Zabytki pojedyncze

⁴⁰ S. Nosek, *Kultura grobów skrzynkowych i podkloszowych w Polsce południowo-zachodniej*, „Prace Prehistoryczne”, nr 3: 1946, s. 72.

⁴¹ Graba-Łęcka-Paderewska, *op. cit.*, s. 25, 132, tabl. XXXV, 1, LX, 4.

⁴² Graba-Łęcka-Paderewska, *op. cit.*, s. 25, 132, tabl. L, 4.

występują natomiast głównie na wysoczyznach (A2). Kurhany położone są zawsze na wybitnych wzniesieniach górujących nad okolicą (A1), (tab. 2: ryc. 8,9).

Obszar górnego dorzecza Nidzicy jest bardzo bogaty pod względem archeologicznym. Odkrycie na tym terenie dużej liczby nowych stanowisk wydatnie uzupełniło zasób znanych dotąd materiałów prahistorycznych i wczesnośredniowiecznych z obszaru zachodnich wyżyn lessowych. W rezultacie badań udało się odnaleźć kilka wybitnych stanowisk archeologicznych. Zebrano także ważne obserwacje do badań nad geografą osadnictwa pradziejowego.

Prace w dorzeczu górnej Nidzicy umożliwiły wypełnienie jednej z niewielu już luk w systematycznym rozpoznaniu archeologicznym zachodnich wyżyn lessowych. W aktualnym stanie badań, obszary te są bez wątpienia jednym z najlepiej poznanych regionów środkowoeuropejskich. Niebagatelne znaczenie ma przy tym fakt sukcesywnego publikowania rezultatów wykonywanych tam prac, przez co uzyskują one postać uporządkowaną i trwale dostępną.

Warto dodać, że systematyczne prace poszukiwawcze w dorzeczu Nidzicy są praktyczną odpowiedzią na postulat pilnych badań archeologicznych na obszarach, które w najbliższej przyszłości objęte będą rozległymi inwestycjami związanymi z tzw. akcją Wisła.

*Pracownia Archeologiczna
Zakładu Archeologii Małopolski IHKM PAN
w Igołomi*

OFIA LIGUZIŃSKA-KRUK

ARCHAEOLOGICAL PROSPECTING IN THE UPPER NIDZICA BASIN

Archaeological prospecting in the Nidzica basin was conducted in 1977 and 1978 by the team of Archaeological Station of ZAM IHKM PAN, Igołomia. The investigations comprised the valley of the upper Nidzica (as far as the village of Małoszów) and of its left-bank tributaries, the Jakubówka and Sancygniówka. The upper Nidzica basin occupies the eastern part of the Miechów Upland, and the Jakubówka and Sancygniówka drain the subregion of the Działoszyce Trough. The whole area is covered by loess.

As a result, 164 new sites have been discovered and 26 verified (383 settlement-points). The sites are distributed over an area of 107 sq. km (fig. 1). The finds from the Neolithic are the most numerous (133), followed by those from the Bronze Age (109). The Roman period and the Early Middle Ages are represented by 98 settlement points (table 1). Most sites with Neolithic finds lie on the margin of the Nidzica valley. Bronze Age materials occur on the Jakubówka, and those of the Iron Age are distributed fairly evenly over the whole area examined (figs. 5-7). Habitation sites are usually located on the fringes of uplands (A2) or on the margins of suprainundational terraces (B1). Isolated artifacts occur mainly on uplands (A2), and the barrows are usually situated on prominent hills (A1) (table 2, fig. 8-9).

As a result, a number of outstanding archaeological sites have been recorded and important observations on the geography of prehistoric settlement have been made. It is possible to state that the upper Nidzica basin is one of the best known archaeologically regions of Central Europe.